

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ανάγνωση και σχολιασμός λογοτεχνικού έργου

Το συναξάρι του Ανδρέα
Κορδοπάτη
Βιβλίο Πρώτο: Αμερική

Του Θανάση
Βαλινού..

Συμμετείχαν οι μαθητές:

Λαθουρά Μαρία

Πετράκης Κων/νος

Ποδαράς Κων/νος

Πιλάτη Σοφία

Ρούμπος Θάνος

Ρούμπου Εβελίνα

ΑΦΗΓΗΣΗ (Εβελίνα Ρούμπου)

1. Το ευρύτερο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο..

Η υπόθεση έχει να κάνει με το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα από την Ελλάδα προς τις ΗΠΑ. Το ρεύμα αυτό, ξεκίνησε μάλλον υποτονικά το 1870, κορυφώθηκε όμως μεταξύ του 1890-1920. Τότε, η Ελλάδα θα χάσει το 8% του πληθυσμού της, αφού την εγκαταλείπουν περίπου 25.000 άνθρωποι ετησίως αναζητώντας μια καλύτερη ζωή και είναι πρόθυμοι να το ξεπληρώσουν αυτό δουλεύοντας σκληρά. Μέχρι τότε, η ελληνική μετανάστευση είχε προορισμό τα μεγάλα αστικά κέντρα της Μεσογείου, όπου προϋπήρχαν παροικίες με πυρήνες πλούσιους Έλληνες αστούς. Την ίδια γοητεία, ως μεταναστευτικός προορισμός, ασκούν οι ΗΠΑ την εποχή αυτή και στους άλλους χειμαζόμενους λαούς της Βαλκανικής. Επομένως οι Έλληνες που πέρασαν τότε τον Ατλαντικό μεταναστεύοντας ήταν μέρος ενός ευρύτερου μεταναστευτικού ρεύματος που είχε αφετηρία την ανατολική Ευρώπη και τη χερσόνησο του Αίμου.

Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι μετανάστες ήταν άντρες στην πιο παραγωγική τους ηλικία. Η απόγνωση θα οδηγήσει στη μαζική τους έξοδο και την άφιξη τους κατά χιλιάδες, σε χώρες που αντιπροσωπεύουν για αυτούς την ελπίδα. Φεύγουν για να γλιτώσουν οι ίδιοι από την πείνα και τη δυστοχία που δέρνει τη Βαλκανική, αλλά και για να βοηθήσουν τις οικογένειές τους, που μένουν πίσω, να επιβιώσουν. Όλοι τους μίσησαν με μόνο τους εφόδιο την σωματική τους δύναμη-εξαιρετικά χρήσιμη για την ανάπτυξη της χώρας που θα τους υποδεχόταν. Η οικονομία των ΗΠΑ αναπτυσσόταν ραγδαία τότε λόγω της εκβιομηχάνισής της και είχε απόλυτη ανάγκη από ανειδίκευτα εργατικά χέρια, τα οποία προσείλκυσε από τις αγροτικές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Την περίοδο 1890-1911, πάνω από τους μισούς μετανάστες που έφευγαν για τις ΗΠΑ ήταν Πελοποννήσιοι, θύματα της αγροτικής κρίσης. Οι ευκαιρίες που τους δίνει η νέα πατρίδα είναι συνυφασμένες με σκληρή εργασία. Άσχημες συνθήκες διαβίωσης και πολύ συχνά με ξενοφοβικές συμπεριφορές. Ο καινούργιος προορισμός, θα κερδίσει τελικά πολλούς από αυτούς οριστικά. Ενώ αποδημώντας έχουν σκοπό να γυρίσουν σύντομα με ένα γερό κομπόδεμα, οι περισσότεροι δεν επέστρεψαν ποτέ ξανά.

2.Εισαγωγή στο έργο..

Το “Συναξάρι Ανδρέα Κορδοπάτη, Βιβλίο πρώτο: Αμερική” πρωτοδημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο περιοδικό *Ταχυδρόμος* το 1964. Ως βιβλίο κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1972 από τον εκδοτικό οίκο *Κέδρος*. Από τότε γνώρισε πολλές εκδόσεις. Με αυτό αρχίζει στο λογοτεχνικό έργο του Θ.Βαλτινού η αφήγηση της δραματικής πορείας του ελληνισμού στον 20ο αιώνα.

Ο Θ. Βαλτινός σκιαγραφεί στο συγκεκριμένο έργο ως εξής τους ήρωες του και τη στάση τους απέναντι στην μετανάστευση: είναι εκείνοι που βασανίζονται από την επιθυμία να γνωρίσουν αυτό που δεν υπάρχει και δεν πρόκειται ποτέ να υπάρξει, γι' αυτό και γίνονται τολμητές της υπέρβασης. Αποστασιοποιούνται από το μίζερο παρόν της πατρίδας και με το βλέμμα στραμμένο στην επιτυχία, αγωνιούν για την άφιξη στη Γη της Επαγγελίας.

3. Ο Θανάσης Βαλτινός για τον Αντρέα Κορδοπάτη (Φωτοτυπία από το βιβλίο)

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ..

ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ
Τὸ διὰ τῆν Ἀμερικὴν μεταναστευτικὸν ρεύμα ἐξακολουθεῖ γῆτις ἀνεχώρησαν ἐπιτεθῆναι δουλὰς μεταναστῶ προπεμφθεῖς μὲ δάματα ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ ἀδελφῶν.
Φεύγει ὁ κόσμος πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης του καὶ εὐρετὴν ἐργασίαν τὴν ὅποιαν εἶδῶ δὲν εὐρίσκει.

4. Εισαγωγή στο Α' μέρος της ανάγνωσης.

Η ανάγνωση ξεκινά στη δεύτερη ενότητα ,με την απόφαση και την πρώτη απόπειρα του ήρωα να μεταναστεύσει και ο ίδιος στις 15 Μαρτίου του 1903. Αρχίζει με την λακωνική φράση "Το 1903 αποφάσισα και εγώ να ξενιτευτώ" και χωρίς περιττές εξηγήσεις γιατί πήρε μια τέτοια απόφαση.

Η πρώτη του αυτή απόπειρα θα τον φέρει μέχρι τον Πειραιά, όπου οι γιατροί θα διαγνώσουν ότι πάσχει από τράχωμα, μολυσματική ασθένεια των ματιών, που τον καθιστά ακατάλληλο και ανεπιθύμητο εργάτη για την υπερπόντια *Γη της Επαγγελίας*

Μετά την επιστροφή του θα μείνει στο χωριό του ένα χρόνο. Η μόνη αναφορά που κάνει για αυτόν τον χρόνο είναι η θεραπεία που θα ακολουθήσει με σκοπό να γιατρέψει την πάθησή του και να μπορέσει να μεταναστεύσει.

5.Εισαγωγή στο Β' μέρος της ανάγνωσης

Νομίζοντας ότι γιατρεύτηκε, θα αποπειραθεί και πάλι να φύγει τον Οκτώβριο του 1904, φτάνοντας αυτή τη φορά μέχρι τη Νάπολη της Ιταλίας. Ξεκινώντας θα επισκεφθεί στην Τρίπολη την εταιρεία Ουάιτ Σταρ λάνιν , θα εξετασθεί από το γιατρό της, ο οποίος θα τον κρίνει αποθεραπευμένο και στις 10 Δεκεμβρίου του 1904 θα ειδοποιηθεί ότι μπορεί να ταξιδέψει. Θα φύγει από την Τρίπολη μαζί με 4 ακόμη από το Βαλτέτσι, τα ονόματα των οποίων παραθέτει όπως και σε άλλες περιπτώσεις.

Το πλοίο θα φτάσει ως τη Νεάπολη της Ιταλίας, όπου αποβιβάζονται με ευθύνη της εταιρείας. Τρεις μέρες αργότερα, λίγο πριν επιβιβαστούν στο πλοίο για τη Νέα Υόρκη, θα κριθεί και πάλι ακατάλληλος -μαζί με άλλους- από τον γιατρό και θα επιστρέψει στην Ελλάδα

6.Εισαγωγή στο Γ' μέρος της ανάγνωσης

Η τελευταία και κατά μία έννοια επιτυχημένη απόπειρα θα λάβει χώρα πέντε μήνες αργότερα όταν θα ειδοποιηθεί από τον Μαλούχο, πράκτορα της εταιρείας Αυστροαμερικάνα στην Τρίπολη. Θα αναχωρήσει μαζί με τον αδερφό του Πάνο και έξι ακόμη συγχωριανούς του στις 5 Οκτωβρίου του 1907 και μέσω Κορίνθου θα φτάσουν στην Πάτρα.

Θα ταξιδέψουν για τις ΗΠΑ μέσω του Παλέρμου της Σικελίας με το πλοίο "Σοφία Χόμπερ" της εταιρείας Αυστροαμερικάνα.

Οι επιβάτες είναι μετανάστες κυρίως από τα Βαλκάνια και τις γύρω περιοχές - ένα φορτίο όπως όλα τα άλλα:

« Ημαστων κοντά τρεις χιλιάδες από διάφορες φυλές: Έλληνες, Βούλγαροι, Αλβανοί, Τούρκοι, Ρώσοι, Ρουμάνοι, Σέρβοι και Αυστριακοί.»

7. Εισαγωγή στο Δ' και στο Ε' μέρος της ανάγνωσης. Η άφιξη - η εργασία

Τελικά θα φτάσουν στη Νέα Ορλεάνη, όπου επιτροπή της αμερικανικής κυβέρνησης θα εξετάσει ιατρικά τους μετανάστες. Ο Ανδρέας Κορδοπάτης θα έρθει και πάλι αντιμέτωπος με την απόρριψη αλλά δεν θα την δεχτεί μοιρολατρικά. Θα το σκάσει και θα ζήσει για δυόμισι χρόνια στην χώρα ως λαθρομετανάστης.

Τόσο το ταξίδι όσο και η παραμονή του στις ΗΠΑ ως μετανάστη αντιστοιχούν απόλυτα στις αφηγήσεις χιλιάδων Ελλήνων μεταναστών της εποχής. Στα δυόμισι χρόνια της παραμονής του θα αλλάξει πολλές δουλειές αλλά και τόπους εργασίας συμβάλλοντας μαζί με εκατομμύρια άλλους μετανάστες στο αμερικάνικο οικονομικό θαύμα.

Περιγράφοντας την οδύσειά του θα αναφερθεί μεταξύ άλλων και σε θέματα όπως:

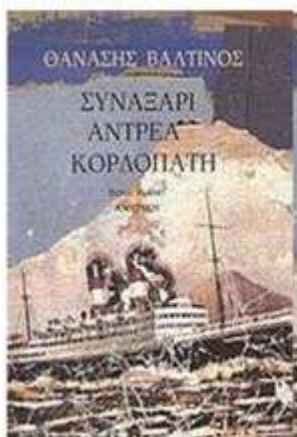
- ❖ η οικονομική κρίση του 1908
- ❖ η ομαδική διαβίωση των μεταναστών
- ❖ οι σκληρές συνθήκες εργασίας των Ελλήνων εργατών
- ❖ άλλες όψεις της ζωής των μεταναστών στις ΗΠΑ τότε.

Εισαγωγή στο ΣΤ' μέρος της ανάγνωσης

Προδομένος από τους Καμενιτσιώτες(μετανάστες από κοντινό στο δικό του χωριό), που ήθελαν να εκδικηθούν τον αδερφό του, ο Ανδρέας Κορδοπάτης θα κυνηγηθεί για να εκδιωχθεί ως παράνομος. Θα προσπαθήσει ένα διάστημα να διαφύγει στηριγμένος στη συμπαράσταση των αδερφών του και άλλων συμπατριωτών. Τελικά θα συλληφθεί και θα απελαθεί. Θα επιστρέψει και πάλι μέσω Ιταλίας στην πατρίδα, χωρίς καν να προλάβει να τη νοσταλγήσει. Αντίθετα, θα βιώσει αυτή την επιστροφή σαν προσωπική ήττα και θα τη θεωρήσει προσωρινή αφού προσπαθήσει ανεπιτυχώς να επενδύσει τα χρήματά του στην αγορά γης, ειδοποιεί τον αδερφό του στο χωριό να έρθει να τον πάρει. Πριν φύγει όμως δεν θα αμελήσει να φροντίσει για την επανάκαμψή του στο Νέο Κόσμο.

Το έργο τελειώνει ως εξής : *« Κατεβαίνω και πάω στο πρακτορείο Μαλούχου. Ήταν ένας νέος υπάλληλος. Του λέω: σε έξι μήνες ειδοποίησέ με όταν έχει πλοίο. Και άφησα όνομα και σύσταση.»*

Πέρασε από τις εξής περιοχές της Αμερικής: Νέα Ορλεάνη, Σανλαϊκι Σίτι, Ποκ»ατέλο, Νάμπα Αϊντάχο, Βόισενς Αϊντάχο, Μπιούτη Μοντάνα, Σέντερ παρκ , Λόγγαν, Μπόζεμαν, Λίβινστιν, Μισούλα, Σαν Ρίτζι, Νέα Υόρκη.

Επίλογος

Ο Ανδρέας Κορδοπάτης είναι ένας αντεστραμμένος Οδυσσέας. Η δική του περιπλάνηση δεν έχει στόχο την επιστροφή στην πατρίδα αλλά αντίθετα την απομάκρυνσή του από αυτή και την μετάβασή του σε έναν υπερπόντιο παράδεισο.

Ο Ανδρέας Κορδοπάτης “είναι όλοι εκείνοι που προσπάθησαν να δραπετεύσουν από τη νεοελληνική ένδεια. Υπέστησαν τα πάντα: ταπεινώσεις, κακουχίες. Τα κατάφεραν ωστόσο.” δήλωσε ο ίδιος ο συγγραφέας σε συνέντευξή του το 2000 στην εφημερίδα *Το Βήμα*.

Πάντως μέσα από την αφήγηση παρακολουθούμε την ιστορία ενός ανθρώπου που πανομοιότυπη σχεδόν την έζησαν χιλιάδες άλλοι. Έτσι, ο Ανδρέας Κορδοπάτης καταλήγει να γίνει τελικά η φωνή μιας ολόκληρης γενιάς, των Ελλήνων μεταναστών που ακολούθησαν το δρόμο του θεληματικού εκπατρισμού στη αυγή του 20ου αιώνα.

Ο συγγραφέας δεν περιγράφει τον χαρακτήρα του ήρωά του ούτε τον ενδιαφέρει να δώσει για αυτόν μια ολοκληρωμένη εικόνα. Μέσα από την αφήγησή του, αφήνει μόνο να σκιαγραφηθούν εκείνα τα χαρακτηριστικά που τον βοηθούν να αντέξει τα βάσανα και να επιβιώσει. Ο Ανδρέας Κορδοπάτης διαθέτει απίστευτη επιμονή, όταν αποφασίσει κάτι. Οι αποτυχημένες προσπάθειες δεν ξεφτιίζουν το όνειρο της φυγής, δεν ματαιώνουν το όνειρο της μετανάστευσης. Επίσης δεν είναι αφελής, δεν προσφέρεται εύκολο θύμα για εκμετάλλευση. Με οδηγό το ένστικτο της αυτοσυντήρησης θα χειριστεί με επιδεξιότητα αρκετές καταστάσεις.. Ούτε η τόλμη του λείπει, κυρίως όταν κυριεύεται από απελπισία. Θα αποτολμήσει να μπει λαθραία στις ΗΠΑ και θα ξεγελάσει τους κλητήρες αρκετές φορές. Δεν του λείπει επιπλέον το θάρος

Ο Ανδρέας Κορδοπάτης επομένως δεν είναι θύμα από τη φύση του, τον θυματοποιούν οι συγκυρίες-δεινές κατά την εποχή του- όπως εκατομμύρια άλλους.

Άλλο στοιχείο της συμπεριφοράς του είναι η “μπέσα” , η τήρηση του λόγου του ακόμη και όταν ξέρει ότι αυτό θα αποβεί εις βάρος του, ακόμη και όταν έχει την ευκαιρία αθετώντας την υπόσχεσή του να βοηθήσει τον εαυτό του.

Ο ήρωας του έργου ανάγεται τελικά, σε “άγιο” των ανώνυμων μαρτύρων της καθημερινότητας, όλων εκείνων που εναγώνια παλεύουν να επιβιώσουν μεταναστεύοντας. Είναι ένας άλλος Κάσπαρ Χάουζερ που βιώνει το κοινωνικό δράμα του μετανάστη, παράνομα όμως, άρα και δύσκολα.